

Uchwała z dnia 19 kwietnia 2007 r., III CZP 6/07

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Antoni Górski

Sędzia SN Marian Kocon

Sąd Najwyższy w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela "B.G.Ż." S.A. w W. prowadzonej przez komornika sądowego rewiru pierwszego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie przy uczestnictwie wierzycieli "B.Z.W." S.A. w W., "K.B." S.A. w W., Jana S., "W.S.G." sp. z o.o. w P., Ewy M. i Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w P. przeciwko dłużnikowi Romanowi M. o egzekucję z nieruchomości, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 19 kwietnia 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 22 listopada 2006 r.:

"Czy w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz.1398) zażalenie na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych rozpoznaje sąd odwoławczy w składzie jednego sędziego, czy też w składzie trzech sędziów?"

podjął uchwałę:

Przepis art. 397 § 2 k.p.c. w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) ma zastosowanie także w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie tej ustawy.

Uzasadnienie

W sprawie o egzekucję z nieruchomości, wszczętej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398), Sąd Rejonowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 29 września 2006 r. oddalił wniosek dłużnika Romana M. o zwolnienie od kosztów sądowych.

Dłużnik wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego, a Sąd Okręgowy w Poznaniu, rozpoznając to zażalenie, powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym, przytoczonym na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Koszty sądowe w sprawach cywilnych są odrębnym, samodzielny elementem systemu prawa publicznego, stanowiącym instrument polityki państwa służący regulowaniu relacji stron stosunków procesowych oraz – w szerszym ujęciu – stymulowaniu decyzji jednostek dotyczących sposobu prowadzenia swoich interesów i doboru środków ich ochrony. Spełniają kilka funkcji, wśród których – poza ważną funkcją społeczną (racjonalizowanie zakresu ochrony prawnej) i organizacyjną (usprawnianie pracy sądów) – jest także funkcja fiskalna (częściowy zwrot kosztów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości) (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2004 r., P 4/2004, OTK Zb.Urz. 2004, nr 8, poz. 81 lub uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1992 r., III CZP 143/92, OSNCP 1993, nr 5, poz. 78). Z tych względów dziedzina kosztów sądowych jest tradycyjnie regulowana odrębnym, kompleksowym aktem prawnym normującym jej całokształt, w tym przede wszystkim zasady i tryb pobierania kosztów, zasady ich zwrotu oraz umarzanie, rozkładanie na raty i odraczanie należności sądowych.

W taki właśnie sposób reguluje dziedzinę kosztów ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: „ustawa”), którą objęto także zasady zwalniania od kosztów sądowych – normowane dotychczas w kodeksie postępowania cywilnego – oraz wysokość opłat, ustalaną wcześniej w drodze rozporządzeń Rady Ministrów (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 maja 2003 r., P 21/2001, OTK Zb.Urz. 2003, nr 5, poz. 37). Jak większość ustaw regulujących określoną „dziedzinę spraw” w rozumieniu § 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie zasad techniki prawodawczej (Dz.U. Nr 100, poz. 908), także ustawa o kosztach sądowych – dokonująca bardzo istotnych przekształceń w zakresie kosztów sądowych w sprawach cywilnych – zawiera, oprócz przepisów merytorycznych (materialnych i formalnych, ogólnych i szczególnych), także liczne przepisy zmieniające, uchylające, przejściowe i dostosowujące.

Przepisy zmieniające zawarte w tytule VI dotyczą wielu ustaw, w tym przede wszystkim kodeksu postępowania cywilnego (art. 126 ustawy), znaczna część z

nich nie wiąże się jednak bezpośrednio z dziedziną kosztów sądowych, lecz ma charakter dostosowujący. Przykładem takich przepisów jest art. 126 pkt 1 ustawy, adaptujący art. 9 k.p.c. do art. 78 ustawy, albo art. 126 pkt 10 harmonizujący przepisy kodeksu postępowania cywilnego o pismach procesowych z terminologią i ogólnymi założeniami ustawy o kosztach sądowych. Charakter instrumentalny (dostosowujący) ma niewątpliwie również art. 126 pkt 19 ustawy, którego mocą w art. 397 § 2 k.p.c. dodano zdanie drugie w brzmieniu: „Rozpoznanie zażalenia na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia, odrzucenia wniosku o zwolnienie oraz nałożenia na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazania na grzywnę następuje w składzie jednego sędziego.” Celem tego przepisu nie jest uregulowanie jakiejś kwestii w dziedzinie kosztów sądowych, normowanej przepisami merytorycznymi ustawy, lecz zmiana normy prawa procesowego mająca na celu – przez zredukowanie liczebności składu rozpoznającego zażalenie – usprawnienie i przyspieszenie postępowania odwoławczego. Przepis ten, jako dotyczący składu sądu, ma również charakter ustrojowy.

W tej sytuacji nie może budzić wątpliwości, że art. 126 pkt 19 ustawy, dokonujący zmiany w art. 379 § 2 k.p.c., nie jest przepisem „o kosztach sądowych” w ujęciu przedstawionym na wstępie, a więc także w rozumieniu art. 149 § 1 ustawy, a zatem nie dotyczy go – zawarta w tym przepisie – norma intertemporalna wprowadzająca na grunt kosztów sądowych zasadę stadialności, nakazującą stosowanie przepisów dotychczasowych do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Oznacza to, że art. 379 § 2 zdanie drugie uzyskał moc z chwilą wejścia w życie ustawy i obowiązuje bezzwłocznie, a więc ma zastosowanie także w sprawach toczących się w dniu wejścia w życie ustawy, zgodnie z dominującą w prawie cywilnym procesowym zasadą natychmiastowego działania ustawy nowej (por. np. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasady prawnej – z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.